

Проект *{розроблений Державним комітетом України у справах національностей та релігій;
оприлюднений для громадського обговорення 20.08.2010 р.}*

ЗАКОН УКРАЇНИ

"Про повернення культових будівель релігійним організаціям"

Цей закон регулює правові та організаційні засади повернення у власність релігійним організаціям культових будівель з метою відновлення порушених тоталітарною політикою колишнього Союзу РСР прав церков і релігійних організацій, яким належали ці будівлі до їх переходу у власність держави.

Стаття 1. Об'єкти повернення

1. Об'єктами, що підлягають поверненню згідно із цим Законом, є культові будівлі, їх комплекси, які були вилучені у релігійних організацій у державну власність, збереглися і можуть бути їм повернуті.

2. Під культовими будівлями у цьому Законі розуміються будівлі, спеціально призначені для проведення богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та забезпечення інших видів релігійної практики відповідно до внутрішніх настанов організації.

Під комплексами культових будівель в цьому Законі розуміються топографічно визначені сукупності окремих або поєднаних між собою культових будівель, споруд, а також інших об'єктів, необхідних для забезпечення релігійної практики організації відповідно до її внутрішніх настанов.

Не можуть бути визнані культовими будівлями приміщення, що пристосовані для проживання священнослужителів, будівлі духовних навчальних закладів, споруди соціальної сфери, якщо вони не є невід'ємною частиною культової будівлі, її комплексу і не розташовані на земельній ділянці, яка необхідна для обслуговування цієї споруди або безпосередньо межує з нею.

3. Об'єкти, що підлягають поверненню згідно із цим Законом, та знаходяться в державній або комунальній власності, повертаються у власність релігійній організації у такому технічному стані, в якому вони перебували на момент подання клопотання про повернення.

Власнику об'єкта, що підлягає поверненню згідно із цим Законом, забороняється вживати будь-які дії, які можуть призвести до погіршення технічного стану об'єкта повернення, а також забороняється вчиняти будь-які юридичні дії, пов'язані з його відчуженням стороннім особам, з моменту подання клопотання про повернення суб'єктом, який має право на повернення культових будівель згідно з цим Законом.

З моменту подання клопотання про повернення державна реєстрація прав на майно, яке відповідно до цього Закону підлягає поверненню у власність релігійним організаціям, зупиняється.

Ухвалені рішення органів державної влади чи місцевого самоврядування та укладені ними правочини відносно об'єктів повернення з порушенням вимог цієї статті є недійсними з моменту ухвалення рішення чи вчинення правочину.

4. Культові будівлі, їх комплекси, в яких на час розгляду питання щодо їх повернення розташовані навчальні заклади, заклади культури чи охорони здоров'я, заклади для дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, наукові установи, повертаються релігійним організаціям тільки після надання зазначеним закладам приміщень для їх розміщення у порядку, встановленому законодавством.

5. Повернення у власність релігійним організаціям культових будівель, їх комплексів, що є пам'ятками культурної спадщини, здійснюється за погодженням з відповідним органом охорони культурної спадщини та за умови укладення майбутнім власником попереднього договору про укладення охоронного договору на об'єкт повернення, який є пам'яткою культурної спадщини (далі – попередній договір), з визначенням його істотних умов щодо забезпечення режиму збереження і використання, у тому числі із зазначенням робіт, які майбутній власник зобов'язується провести на об'єкті повернення з метою утримання його в належному стані.

Відмова релігійної організації укласти попередній договір є підставою для відмови у поверненні їй відповідної культової будівлі, її комплексу.

6. Не підлягають поверненню у власність релігійним організаціям культові будівлі, їх комплекси, якщо вони:

- є визначними пам'ятками культурної спадщини, відчуження або передача яких у постійне користування обмежується актами законодавства України;
- були раніше повернуті релігійним організаціям та у подальшому відчужені ними добровільно;
- перебувають на території військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України та інших військових формувань України, установ пенітенціарної системи, а також інших режимних об'єктів чи об'єктів з особливим режимом допуску або перебування.

7. Передача земельної ділянки, на якій розташована культова будівля, її комплекс, щодо якої відповідно до цього Закону прийнято рішення про повернення, здійснюється відповідно до Земельного кодексу України.

Стаття 2. Суб'єкти, які мають право на повернення культових будівель

1. Суб'єктами, які мають право на повернення культових будівель, їх комплексів згідно з цим Законом, є релігійні організації, статути (положення), яких зареєстровані у встановленому законом порядку.

2. Право на повернення культових будівель, їх комплексів мають релігійні організації, які можуть документально підтвердити, що відповідні об'єкти до моменту їх переходу у власність держави належали їм або релігійним організаціям, правонаступниками яких вони є, на праві власності.

Спір щодо правонаступництва на культові будівлі, їх комплекси, які збереглися, вирішується у судовому порядку.

3. У разі відсутності власників та їх правонаступників, які подали клопотання про повернення культової будівлі, її комплексу, суб'єкти, визначені частиною першою цієї статті, які на законних підставах користуються відповідною культовою будівлею, її комплексом мають право отримати у власність таку будівлю, її комплекс.

4. У випадку неможливості жодною з релігійних організацій документально підтвердити своє право, передбачене частиною другою або третьою цієї статті, на об'єкт повернення згідно із цим Законом, під час розгляду питання про повернення культової будівлі, її комплексу може бути врахований принцип релігійного (віросповідного) наступництва, за умови, що статут релігійної організації, яка звернулась з відповідним клопотанням, зареєстрований у встановленому законом порядку до 12 січня 1994 року.

5. Релігійне наступництво, для цілей цього Закону, визначається на підставі:

- наявності наступності віровчення, зафіксованого в письмових джерелах, що використовуються релігійною організацією;
- наступності дисциплінарних норм, що визначають релігійну діяльність;
- наступності структури управління об'єднанням віруючих.

Стаття 3. Порядок подання релігійними організаціями клопотань про повернення будівель

1. Клопотання про повернення культових будівель, їх комплексів, що збереглися та перебувають у державній або комунальній власності, подаються до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань протягом одного року з дня набрання чинності цим Законом.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань повинен протягом п'яти робочих днів надіслати повідомлення про надходження клопотання органам державної влади чи органам місцевого самоврядування, уповноваженим управляти майном, щодо якого подано клопотання про повернення.

2. У разі подання клопотання суб'єктом, який має право на повернення культових будівель, з порушенням строку передбаченого частиною першої цієї статті, строк його подання може бути продовжений спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань, крім випадків коли щодо об'єкта

повернення прийнято рішення органом державної влади чи органом місцевого самоврядування про його передачу у власність іншому суб'єкту відповідно до цього Закону.

3. У клопотанні повинні бути зазначені:

- назва релігійної організації, її адреса, відомості про реєстрацію статуту (положення), ідентифікаційний код юридичної особи та банківські реквізити;
- відомості про культову будівлю, її комплекс щодо якої подається клопотання;
- наявні відомості про власника (користувача) культової будівлі, її комплексу;
- причини та час втрати права власності на культову будівлю, її комплекс;
- наявні відомості щодо встановлення правонаступництва;
- відомості про належність культової будівлі, її комплексу до об'єктів культурної спадщини;
- інші офіційні документи на підтвердження обґрунтованості клопотання.

До клопотання про повернення культової будівлі, її комплексу, що є пам'яткою культурної спадщини, подаються висновок відповідного органу охорони культурної спадщини щодо можливості повернення культової будівлі, її комплексу та нотаріально посвідчена копія попереднього договору про укладення в майбутньому охоронного договору на пам'ятку культурної спадщини (її частини) з викладенням його істотних умов щодо забезпечення режиму її збереження і використання, у тому числі із зазначенням робіт, які майбутній власник зобов'язується провести на пам'ятці з метою утримання її у належному стані.

4. Документи та матеріали, необхідні для підтвердження права власності на культову будівлю, її комплекс, що підлягає поверненню, видаються на запит релігійних організацій архівними та іншими державними та комунальними підприємствами, установами та організаціями у місячний термін з дня отримання відповідного запиту.

5. Документи, які підтверджують обґрунтованість клопотання повинні бути подані до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань не пізніше двох місяців з дня подання клопотання.

Стаття 4. Розгляд клопотань релігійних організацій про повернення культових будівель

1. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань розглядає клопотання релігійних організацій про повернення культових будівель, їх комплексів та готує обґрунтований висновок, в якому визначає чи підлягає поверненню у власність культова будівля, її комплекс релігійній організації, яка подала клопотання про повернення.

При підготовці висновку спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань враховує:

- права релігійних громад, яким належали ці будівлі на момент їх переходу у власність держави;

- права релігійних громад, які користуються цими будівлями у встановленому законом порядку;
- вкладення коштів релігійними громадами у спорудження, переобладнання культової будівлі, її комплексу і тривалості користування нею;
- наявність у даному населеному пункті (місцевості) інших культових будівель та їх використання релігійними громадами відповідних віросповідань;
- інші суттєві обставини у їх сукупності.

Форма висновку затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань.

2. Копія висновку спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань надсилається релігійній організації, клопотання якої було предметом розгляду, у десятиденний строк після розгляду клопотання.

3. Релігійна організація у разі незгоди з висновком спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань може звернутися у місячний строк після його надходження до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань із запереченням, до якого додаються додаткові матеріали та обґрунтування, що не були подані та/або враховані під час першого розгляду.

4. Загальний строк розгляду спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань клопотання релігійної організації про повернення будівлі, її комплексу не повинен перевищувати шести місяців з моменту надходження клопотання, крім розгляду клопотань, які подані суб'єктами відповідно до частини третьої та четвертої статті 2 цього Закону, що розглядаються по спливу строків передбачених частиною першою статті 3 цього Закону.

5. Висновок спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань після закінчення строку визначеного частиною третьою цієї статті надсилається органу державної влади або органу місцевого самоврядування, що уповноважені управляти майном щодо якого подавалось клопотання про повернення, та враховується під час прийняття вказаними органами рішення про повернення релігійній організації культової будівлі, її комплексу або про відмову в її поверненні.

У разі надходження до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань протягом строку, визначеного частиною третьою цієї статті, заперечень релігійної організації, що звернулась з клопотанням про повернення, висновок надсилається органу державної влади або органу місцевого самоврядування протягом десяти робочих днів після розгляду заперечень.

Стаття 5. Прийняття рішення про повернення культової будівлі релігійній організації

1. Рішення про повернення культової будівлі, її комплексу, що належить до державної форми власності, або про відмову у її поверненні приймається органом, уповноваженим

управляти відповідним державним майном, з урахуванням висновку спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань.

2. Рішення про повернення культової будівлі, її комплексу релігійній організації або про відмову в її поверненні з комунальної власності приймається відповідними органами місцевого самоврядування з урахуванням висновку спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань.

3. Питання про повернення релігійній організації культової будівлі, її комплексу повинно бути розглянуто відповідним органом державної влади або органом місцевого самоврядування у строк, що не перевищує трьох місяців з дня надходження висновку уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань.

4. Про ухвалене рішення стосовно повернення чи відмови у поверненні культової будівлі, її комплексу орган, що ухвалив таке рішення, протягом місяця інформує уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань.

5. Рішення про повернення культової будівлі, її комплексу є документом, який є підставою для державної реєстрації права власності на нерухоме майно.

6. Строк повернення релігійній організації культових будівель, їх комплексів, які на час звернення з клопотанням про їх повернення є вільними або перебувають у користуванні релігійної організації, що звернулась із клопотанням, не може перевищувати одного року з дня прийняття рішення про повернення культової будівлі, її комплексу.

В інших випадках строк повернення культових будівель, їх комплексів установлюється органами державної влади, уповноваженими управляти відповідним державним майном, або органами місцевого самоврядування, у власності яких знаходиться майно, але не більше п'яти років з дня прийняття рішення про повернення культової будівлі, її комплексу.

Порядок передачі культових будівель, їх комплексів, що належать до державної власності, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

7. Рішення про повернення або про відмову в поверненні культових будівель, їх комплексів релігійним організаціям може бути оскаржене у судовому порядку.

Стаття 6. Забезпечення збереження культових будівель, їх комплексів, що є пам'ятками культурної спадщини

Релігійні організації, яким передано у власність культові будівлі, їх комплекси, які є пам'ятками культурної спадщини, забезпечують збереження і використання цих будівель з дотриманням вимог законодавства про охорону культурної спадщини.

За порушення вимог частини першої цієї статті настає відповідальність згідно із законами України.

□

Стаття 7. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності через 90 днів з дня його опублікування.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у пункт вісімнадцять частини першої статті 6 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» (Відомості Верховної Ради України, 2006, № 46, ст.456; 2008, № 50-51, ст.384) після слів «приймають рішення про передачу об'єктів державної власності» додати слова: «у власність релігійним організаціям, а також»;

2) у Законі України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 51, ст.553; 2005, № 10, ст.194; 2005, № 32, ст.421; 2006, № 13, ст.110; 2009, № 29, ст.396; 2010, № 1, ст.2; 2010, № 18, ст.141):

частину першу статті 23 доповнити пунктом такого змісту: «подання клопотання релігійною організацією про повернення культової будівлі, її комплексу до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань світогляду та віросповідань.»;

частину 1 статті 18 доповнити пунктом такого змісту:
«релігійним організаціям, яким органами державної влади чи органами місцевого самоврядування повернуто у власність культові будівлі, їх комплекси»;

частину 1 статті 19 доповнити пунктом такого змісту:
«рішення органу державної влади чи органу місцевого самоврядування про повернення культової будівлі, її комплексу у власність релігійній організації»;

3) у статті 17 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991, № 25, ст. 283; Відомості Верховної Ради України, 1992, № 30, ст. 418; 1993, № 26, ст. 277; 1994, № 13, ст. 66; 2009, № 23, ст. 282):

частину другу викласти у такій редакції:

«Культові будівлі, їх комплекси, які становлять державну чи комунальну власність, передаються релігійним організаціям у користування або повертаються у власність згідно порядку, передбаченому законодавством.»;

частини третю-п'яту та десяту виключити.

4) В Постанові Верховної Ради Української РСР «Про порядок введення в дію Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991, № 25, ст.284; 1994, №13, ст.67) пункт шостий виключити.

